

Ефективність використання виробничих ресурсів у аграрному секторі України

Мельник О.В.

аспірант

Вінницького національного аграрного університету

У статті висвітлено проблеми ефективного використання виробничих ресурсів у сільському господарстві Вінницької області та України загалом. Здійснено структурний аналіз забезпеченості виробничими ресурсами сільськогосподарських підприємств України, в тому числі Вінницької області. Оцінено економічну ефективність використання ресурсного потенціалу аграрного сектору України, проаналізовано динаміку сільськогосподарських угідь та урожайність основних сільськогосподарських культур за останні роки. Визначено динаміку та структуру основних галузей сільського господарства, таких як тваринництво та рослинництво, та шляхи підвищення ефективності реалізації матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: виробничі ресурси, ресурсний потенціал, ефективність, аграрний сектор, сільське господарство.

Мельник О.В. ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ РЕСУРСОВ В АГРАРНОМ СЕКТОРЕ УКРАИНЫ

В статье освещены проблемы эффективного использования производственных ресурсов в сельском хозяйстве Винницкой области и Украины в целом. Осуществлен структурный анализ обеспеченности производственными ресурсами сельскохозяйственных предприятий Украины, в том числе Винницкой области. Оценена экономическая эффективность использования ресурсного потенциала аграрного сектора Украины, проанализирована динамика сельскохозяйственных угодий и урожайность основных сельскохозяйственных культур за последние годы. Определены динамика и структура основных отраслей сельского хозяйства, таких как животноводство и растениеводство, и пути повышения эффективности реализации материально-технической базы сельскохозяйственных предприятий.

Ключевые слова: производственные ресурсы, ресурсный потенциал, эффективность, аграрный сектор, сельское хозяйство.

Melnyk O.V. EFFECTIVE USE OF PRODUCTIVE RESOURCES IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE

In the issue the problem of efficient use of production resources in agriculture Vinnytsia region and Ukraine as a whole is determined. The structure of production resources of the agricultural enterprises in Ukraine, including Vinnytsya region was underlined. Also, the economic efficiency of resource potential of agrarian sector of Ukraine was estimated, the dynamics of farmland and yield of major crops during the recent years were analyzed. The dynamics and structure of the main sectors of agriculture such as livestock and crops were determined and the ways of improvement the effectiveness of material-technical base of farms were given.

Keywords: productive resources, resource potential, efficiency, agricultural sector, agriculture.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасна економічна ситуація змушує аграрний сектор використовувати свій ресурсний потенціал із найбільшою ефективністю. Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю удосконалення механізму управління аграрним сектором з метою ефективності використання виробничих ресурсів в умовах фінансового та матеріального обмеження ресурсів. Такий механізм повинен враховувати специфіку галузі, комплексно вирішувати проблему економічного зростання АПК, підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. Ресурсний потенціал сільського господарства має низку проблем,

серед яких – низька зарплата для робітників галузі, а також високий рівень безробіття у селах та відтік робочої сили до міста, що призводить до вимирання сіл.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню ефективності використання виробничих ресурсів приділяли увагу багато вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як В.Г. Андрійчук, Л.Ф. Бердникова, Н.В. Буреннікова, М.В. Гладій, Ю.О. Капітанець, О.М. Коваль, М.С. Маршалок, Н.О. Піняга, Б.Й. Пасхавер, А.Е. Юзефови, Г. Стейнер, Й. Шумпетер.

Теоретичні концепції щодо ефективності використання виробничих ресурсів є досить

суперечливими, саме тому це питання потребує подальшого дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Виникає необхідність ефективного управління ресурсним потенціалом аграрного сектору на основі кардинальних змін у галузі сільського господарства, впровадження наукових досліджень у цій галузі у процеси виробництва, застосування новітніх технологій та організації трудових ресурсів. Сутність ресурсозбереження полягає у комплексному використанні ресурсів, максимальному захисті від втрат, залученні до господарської діяльності вторинних виробничих та енергетичних ресурсів замість вичерпаних та невідновлюваних ресурсів.

Основним постулатом системи ресурсозбереження є те, що раціональне використання виробничих ресурсів забезпечує досягнення емерджентного ефекту та значно підвищує рівень розвитку АПК загалом, знижуючи їх витратність та екстенсивність.

Цілі статті. На основі аналізу динаміки розвитку та забезпеченості галузі сільського господарства Вінницької області та України загалом за останні декілька років надати пропозиції щодо основних шляхів ефективного використання виробничих ресурсів підприємств із метою виходу їх із кризи та підвищення конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати сільськогосподарського виробництва залежать насамперед від ресурсного потенціалу. До нього належать

всі ресурси, пов'язані з діяльністю та розвитком сільського господарства (земля, трудові ресурси, оборотний капітал, основні засоби тощо).

Дефіцит ресурсів кардинально змінює парадигму ефективного господарювання та зумовлює необхідність розвитку таких понять, як «ефективність» та «ресурсний потенціал». Саме тому потрібно розглядати ефективність не лише як співвідношення результату та затрат на його отримання, а й як ступінь використання ресурсного потенціалу суб'єкта господарювання.

Аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду свідчить про те, що ефективність функціонування аграрного сектору залежить не лише від кількості виробничих ресурсів, а й від уміння з максимальною віддачею використовувати наявні виробничі ресурси, тобто від розвитку ресурсозберігаючої організації діяльності підприємства. Використання сучасних інноваційних технологій виробництва забезпечує зростання кількості готової продукції рослинництва та урожайності основних культур [1, с. 117].

Одним із основних факторів розвитку аграрного сектору є земля. У таблиці 1 наведено дані щодо динаміки сільськогосподарських земельних угідь України протягом 2011–2015 рр.

Площа сільськогосподарських угідь, які використовувались у сільськогосподарському виробництві, на кінець 2015 р. становила 41 518,2 тис. га, з яких 32 541,3 тис. га – площа рілля. Порівняно з 2011 р. площа сільськогос-

Таблиця 1

Динаміка сільськогосподарських угідь протягом 2011–2015 рр., тис. га.

Види сільськогосподарських земельних угідь	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Всього по Україні					
Сільськогосподарські землі	42 791,8	42 776,9	42 756,0	42 744,5	42 726,4
у тому числі: сільськогосподарські угіддя	41 576,0	41 557,6	41 536,3	41 525,8	41 518,2
з них: рілля	32 476,5	32 498,5	32 518,4	32 525,5	32 541,3
перелоги	310,2	277,2	253,5	251,2	246,7
багаторічні насадження	896,5	895,9	894,3	893,5	852,5
сіножаті	2410,9	2411,5	2410,5	2408,8	2206,4
пасовища	5481,9	5474,5	5474,5	5446,8	5334,1
інші сільськогосподарські землі	1215,8	1215,8	1219,7	1218,7	337,2
Вінницька обл.					
Сільськогосподарські угіддя	1823,3	1828,8	1825,0	1831,3	1838,2
з них: рілля	1655,1	1660,3	1656,9	1661,3	1667,3

Джерело: укладено автором на основі [2; 3]

подарських угідь зменшилась на 57,8 тис. га. Це зумовлено зменшенням у 2015 р. площі багаторічних насаджень, пасовищ, перелогів. Площа ріллі у 2015 р. збільшилась порівняно з 2011 р. на 64,8 тис. га [3].

Площа сільськогосподарських угідь Вінницької обл., які використовувались у сільськогосподарському виробництві, на кінець 2015 р. становила 1838,2 тис. га, з яких 1667,3 тис. га – площа ріллі. Порівняно з 2011 р. площа сільськогосподарських угідь зменшилась на 14,9 тис. га. або на 0,8%. Площа ріллі в 2015 р. збільшилась порівняно з 2011 р. на 12,2 тис. га або на 0,7% [3].

Посівні площі основних сільськогосподарських культур в Україні протягом 2011–2015 рр. наведено в таблиці 2. У 2015 р. під

зерновими та зернобобовими культурами в Україні було зайнято 14 739 тис. га, що на 985 тис. га менше, ніж у 2011 р. Порівняно з 2011 р. розширення посівних площ в 2015 р. зафіксовано під технічними культурами – на 909 тис. га. Під картоплею і овоче-баштанними культурами посіви скоротилися у 2015 р. порівняно з 2011 р. на 205 тис. га. Під кормовими культурами – зменшились на 487 тис. га [2].

У 2015 р. під зерновими та зернобобовими культурами у Вінницькій обл. було зайнято 827 тис. га, що на 117,3 тис. га менше, ніж у 2011 р. Порівняно з 2011 р. розширення посівних площ у 2015 р. зафіксовано під технічними культурами – на 59,7 тис. га. Під картоплею і овоче-баштанними культурами посіви

Таблиця 2

**Посівні площі основних сільськогосподарських культур в Україні
протягом 2011–2015 рр., тис. га**

Найменування	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Всього по Україні					
Зернові та зернобобові культури	15 724	15 449	16 210	14 801	14 739
Технічні культури	7441	7854	7869	8437	8350
Картопля і овоче-баштанні культури	2028	2023	1961	1900	1823
Кормові культури	2477	2475	2289	2101	1990
Вінницька обл.					
Зернові та зернобобові культури	944,3	921,7	858,4	832,1	827,0
Технічні культури	478,7	492,4	516,9	523,8	538,4
Картопля і овоче-баштанні культури	176,5	168,9	157,3	146,4	131,7
Кормові культури	174,6	169,5	157,7	149,2	142,0

Джерело: укладено автором на основі [2; 3]

Таблиця 3

**Динаміка урожайності основних сільськогосподарських культур
протягом 2011–2015 рр., центнерів з 1 га зібраної площі**

Сільськогосподарські культури	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Всього по Україні					
Зернові та зернобобові культури	37,0	31,2	39,9	43,7	41,1
Вінницька обл.					
Цукрові буряки (фабричні)	363,3	410,8	398,9	476,5	435,8
Соняшник	18,4	16,5	21,7	19,4	21,6
Картопля	168,0	161,0	159,7	176,4	161,4
Овочі	195,0	199,2	199,9	207,8	206,1
Плоди та ягоди	84,9	89,9	103,5	95,2	104,5
Зернові та зернобобові культури	49,3	43,1	55,7	60,7	46,0
Цукрові буряки (фабричні)	418,3	350,3	400,4	499,9	398,0
Соняшник	19,5	22,0	30,4	27,5	26,9
Картопля	174,6	159,9	163,7	189,0	170,8
Овочі	198,0	178,6	231,6	221,3	211,2
Плоди та ягоди	112,9	109,7	119,2	101,9	121,5

Джерело: укладено автором на основі [2; 3]

скоротилися в 2015 р. порівняно з 2011 р. на 44,8 тис. га. Під кормовими культурами – зменшилися на 32,6 тис. га [2].

На основі даних Державної служби статистики України проаналізуємо динаміку урожайності основних сільськогосподарських культур протягом 2011–2015 рр. (табл. 3).

За даними таблиці 3 бачимо, що урожайність зернових та зернобобових культур в 2015 р. становила 41,1 ц з 1 га зібраної площі (збільшилась у 2015 р. порівняно з 2011 р. на 4,1 ц з 1 га площі або на 11,1%). Урожайність цукрових буряків у 2015 р. становила 435,8 ц з 1 га зібраної площі (збільшилась в 2015 р. порівняно з 2011 р. на 72,5 ц з 1 га зібраної площі або на 19,9%). Урожайність соняшнику в 2015 р. становила 21,6 ц з 1 га зібраної площі (збільшилась у 2015 р. порівняно з 2011 р. на 3,2 ц з 1 га зібраної площі або на 17,4%). Урожайність картоплі в 2015 р. становила 161,4 ц з 1 га зібраної площі. (зменшилась у 2015 р. порівняно з 2011 р. на 6,6 ц з 1 га зібраної площі або на 3,9%). Урожайність овочів у 2015 р. становила 206,1 ц з 1 га зібраної

площі (збільшилась у 2015 р. порівняно з 2011 р. на 11,1 ц з 1 га зібраної площі або на 5,7%). Урожайність плодів та ягід у 2015 р. становила 104,5 ц з 1 га зібраної площі (зменшилась у 2015 р. порівняно з 2011 р. на 19,6 ц з 1 га зібраної площі або на 23,1%).

За даними таблиці 3 бачимо, що урожайність зернових та зернобобових культур у Вінницькій обл. в 2015 р. становила 46,0 ц з 1 га зібраної площі (зменшилась у 2015 р. порівняно з 2011 р. на 3,3 ц з 1 га зібраної площі або на 6,7%). Урожайність цукрових буряків у Вінницькій обл. у 2015 р. становила 398,0 ц з 1 га зібраної площі (зменшилась у 2015 р. порівняно з 2011 р. на 20,3 ц з 1 га зібраної площі або на 4,9%). Урожайність соняшнику у Вінницькій обл. у 2015 р. становила 26,9 ц з 1 га зібраної площі (збільшилась у 2015 р. порівняно з 2011 р. на 7,4 ц з 1 га зібраної площі або на 37,9%). Урожайність картоплі у Вінницькій обл. у 2015 р. становила 170,8 ц з 1 га зібраної площі (зменшилась у 2015 р. порівняно з 2011 р. на 3,8 ц з 1 га зібраної площі або на 2,2%). Урожайність

Таблиця 4

Динаміка виробництва основних видів продукції тваринництва в Україні протягом 2011–2015 рр.

Найменування	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Всього по Україні					
М'ясо (у забійній масі), тис. т	2143,8	2209,6	2389,4	2359,6	2322,6
у тому числі					
яловичина та телятина	399,1	388,5	427,8	412,7	384,0
свинина	704,4	700,8	748,3	742,6	759,7
м'ясо птиці	995,2	1074,7	1168,3	1164,7	1143,7
баранина та козлятина	19,6	19,7	18,7	14,4	13,7
кролятина	14,0	14,2	14,2	13,4	13,3
Молоко, тис. т	11 086,0	11 377,6	11 488,2	11 132,8	10 615,4
Яйця, млн шт.	18 689,8	19 110,5	19 614,8	19 587,3	16 782,9
Вовна, т	3877	3724	3520	2602	2270
у тому числі					
овеча	3731	3577	3375	2561	2233
козяча	146	147	145	41	37
Мед, т	70 311	70 134	73 713	66 521	63 615
Вінницька обл.					
М'ясо (у забійній масі), тис. т	65,1	82,7	177,7	264,4	309,4
у тому числі					
яловичина та телятина	19,6	19,8	22,6	22,3	21,5
свинина	25,5	20,1	20,8	20,5	22,2
м'ясо птиці	18,1	40,8	132,3	219,6	263,9
Молоко, тис. т	838,5	847,4	856,9	852,0	838,4
Яйця, млн шт.	846,7	806,2	804,8	804,4	857,4
Вовна, т	18	19	14	14	13

Джерело: укладено автором на основі [2; 3]

овочів у Вінницькій обл. у 2015 р. становила 211,2 ц з 1 га зібраної площі (збільшилась у 2015 р. порівняно з 2011 р. на 13,2 ц з 1 га зібраної площі або на 6,7%). Урожайність плодів та ягід у Вінницькій обл. у 2015 р. становила 121,5 ц з 1 га зібраної площі (збільшилась у 2015 р. порівняно з 2011 р. на 112,9 ц з 1 га зібраної площі або на 7,6%).

На основі даних Державної служби статистики України проаналізуємо динаміку виробництва основних видів продукції тваринництва в Україні протягом 2011–2015 рр. (табл. 4). За даними таблиці 4 бачимо, що обсяг виробництва м'яса у забійній вазі у Вінницькій обл. в 2015 р. становив 309,4 тис. т. (збільшився у 2015 р. порівняно з 2011 р. на 244,3 тис. т або на 375,3%). Обсяг виробництва молока у Вінницькій обл. у 2015 р. становив 838,4 тис. т (зменшився у 2015 р. порівняно з 2011 р. на 0,1 тис. т або на 0,01%). Обсяг виробництва яєць у Вінницькій обл. в 2015 р. становив 857,4 млн. шт. (зменшився у 2015 р. порівняно з 2011 р. на 10,7 млн. шт. або на 1,3%). Обсяг виробництва вовни у Вінницькій обл. у 2015 р. становив 13 т, він зменшився у 2015 р. порівняно з 2011 р. на 5 т або на 27,8%.

Основним показником, що характеризує ресурсний потенціал підприємства сільського господарства, є його технічне забезпечення. Забезпеченість сільськогосподарською технікою має негативну динаміку. На основі даних Державної служби статистики України розгля-

немо динаміку сільськогосподарської техніки сільськогосподарських підприємств України протягом 2011–2015 рр. (табл. 5). За даними таблиці 5 бачимо, що кількість тракторів у підприємствах сільського господарства в 2015 р. становила 127,9 тис. шт. (зменшилась порівняно з 2011 р. на 19,2 тис. шт. або на 13,1%). Кількість зернозбиральних комбайнів у підприємствах сільського господарства у 2015 р. становила 26,7 тис. шт. (зменшилась порівняно з 2011 р. на 5,4 тис. шт. або на 16,8%). Кількість кукурудзозбиральних комбайнів у підприємствах сільського господарства у 2015 р. становила 1,6 тис. шт. (зменшилась порівняно з 2011 р. на 0,7 тис. шт. або на 30,4%).

Кількість картоплезбиральних комбайнів у підприємствах сільського господарства в 2015 р. становила 1,2 тис. шт. (зменшилась порівняно з 2011 р. на 0,5 тис. шт. або на 9,4%) Кількість бурякозбиральних комбайнів у підприємствах сільського господарства у 2015 р. становила 2,4 тис. шт. (зменшилась порівняно з 2011 р. на 1,4 тис. шт. або на 36,8%). Кількість льонозбиральних комбайнів у підприємствах сільського господарства у 2015 р. становила 0,2 тис. шт. (зменшилась порівняно з 2011 р. на 0,2 тис. шт. або на 50,0%). Кількість установок та агрегатів для доїння корів у підприємствах сільського господарства в 2015 р. становила 10,2 тис. шт. (зменшилась порівняно з 2011 р. на 0,6 тис. шт. або на 5,6%). Таким чином, протягом 2011–2015 рр. сільськогосподарська тех-

Таблиці 5

**Динаміка сільськогосподарської техніки
сільськогосподарських підприємств України протягом 2011–2015 рр., тис. шт.**

Найменування	2011	2012	2013	2014	2015
Всього по Україні					
Трактори	147,1	150,1	146,0	130,8	127,9
Зернозбиральні комбайни	32,1	32,0	30,0	27,2	26,7
Кукурудзозбиральні комбайни	2,3	2,1	2,0	1,8	1,6
Картоплезбиральні комбайни	1,7	1,6	1,5	1,3	1,2
Бурякозбиральні машини	3,8	3,6	3,0	2,7	2,4
Льонозбиральні комбайни	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2
Установки та агрегати для доїння корів	10,8	11,2	11,2	10,5	10,2
Вінницька обл.					
Трактори	9,9	10,0	10,0	9,0	8,9
Зернозбиральні комбайни	2,05	2,12	1,92	1,81	1,83
Кукурудзозбиральні комбайни	0,21	0,19	0,22	0,14	0,14
Картоплезбиральні комбайни	0,58	0,56	0,48	0,45	0,39
Бурякозбиральні машини	0,59	0,56	0,48	0,45	0,39
Установки та агрегати для доїння корів	0,75	0,83	0,83	0,69	0,69

Джерело: укладено автором на основі [2;3]

ніка сільськогосподарських підприємств України мала негативну динаміку.

За даними таблиці 5 бачимо, що кількість тракторів в підприємствах сільського господарства Вінницької обл. у 2015 р. становила 8,9 тис. шт. (зменшилась порівняно з 2011 р. на 1 тис. шт. або на 0,1%). Кількість зернозбиральних комбайнів у підприємствах сільського господарства Вінницької обл. у 2015 р. становила 1,83 тис. шт. (зменшилась порівняно з 2011 р. на 0,22 тис. шт. або на 10,7%). Кількість кукурудзозбиральних комбайнів у підприємствах сільського господарства Вінницької обл. у 2015 р. становила 0,14 тис. шт. (зменшились порівняно з 2011 р. на 0,07 тис. шт. або на 33,3%). Кількість картоплезбиральних комбайнів у підприємствах сільського господарства Вінницької обл. у 2015 р. становила 0,39 тис. шт. (зменшилась порівняно з 2011 р. на 0,19 тис. шт. або на 32,7%).

Кількість бурякозбиральних комбайнів у підприємствах сільського господарства в 2015 р. становила 0,39 тис. шт. (зменшилась порівняно з 2011 р. на 0,2 тис. шт. або на 33,9%). Кількість установок та агрегатів для доїння корів у підприємствах сільського господарства в 2015 р. становила 0,69 тис. шт. (зменшилась порівняно з 2011 р. на 0,06 тис. шт. або на 8,0%).

Від рівня забезпеченості підприємства трудовими ресурсами залежить вся господарська діяльність підприємства. На основі

даних Державної служби статистики України проаналізуємо динаміку трудових ресурсів у сільському господарстві України протягом 2011–2015 рр. (табл. 6).

За даними таблиці 6 бачимо, що кількість найманих працівників у сільському господарстві України в 2015 р. зменшились порівняно з 2011 р. на 141,6 тис. осіб або на 19,9%. Кількість найманих працівників у сільському господарстві Вінницької обл. в 2015 р. зменшились порівняно з 2011 р. на 2,0 тис. осіб або на 4,8%. Таким чином, протягом аналізованого періоду чисельність трудових ресурсів у сільському господарстві мала негативну динаміку.

На основі даних Державної служби статистики України проаналізуємо динаміку фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств України протягом 2011–2015 рр. (табл. 7). За даними таблиці 7 бачимо, що власні фінансові ресурси підприємств сільського господарства у 2015 р. збільшилися порівняно з 2011 р. на 151 095 тис. грн. або на 121,6%. Залучені фінансові ресурси підприємств сільського господарства у 2015 р. збільшилися порівняно з 2011 р. на 306 441,7 тис. грн. або на 294,4%. За даними таблиці 7 бачимо, що власні фінансові ресурси підприємств сільського господарства Вінницької обл. у 2015 р. зменшились порівняно з 2011 р. на 478,3 тис. грн. або на 6,0%.

Залучені фінансові ресурси підприємств сільського господарства у 2015 р. збільшилися порівняно з 2011 р. на 7591,3 тис. грн. або на 78,7%.

Таблиця 6

**Динаміка трудових ресурсів у сільському господарстві
протягом 2011–2015 рр., тис. осіб**

Найменування	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Всього по Україні					
Кількість найманих працівників	711,0	697,8	652,1	596,0	569,4
Вінницька обл.					
Кількість найманих працівників	41,8	43,3	38,5	42,0	39,8

Джерело: укладено автором на основі [2; 3]

Таблиця 7

**Динаміка фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств України
протягом 2011–2015 рр., млн. грн.**

Найменування	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Всього по Україні					
Власні фінансові ресурси	124 208,8	148 147,8	156 820,0	163 931,7	275 303,8
Залучені фінансові ресурси	104 099,4	128 504,0	156 276,8	266 752,3	410 541,1
Вінницька обл.					
Власні фінансові ресурси	7921,5	8077,3	8442,7	6809,3	7443,2
Залучені фінансові ресурси	9641,9	10 800,6	14 013,7	10 941,3	17 233,2

Джерело: укладено автором на основі [2;3]

Як бачимо, однією з основних проблем аграрної галузі є скорочення виробництва продукції тваринництва, окрім м'яса. Серед причин такої ситуації варто відзначити відсутність комплексного підходу держави до підтримки цієї галузі. Бюджетної підтримки держави та наданих пільг не вистачає, оскільки заощаджені фінансові ресурси витрачаються на матеріальне забезпечення та супутні послуги, ціни на які зростають дуже швидко.

Скорочення кількості тракторів та іншої сільськогосподарської техніки пов'язано з такими факторами, як висока ціна та диспаритет цін, швидкий технічний розвиток, зміни в технологіях обробітку землі та зміни посівних площ, які потрібно обробляти.

Відтворення матеріально-технічної бази сільського господарства має супроводжуватись раціональним використанням основних елементів виробничих фондів (будинків та споруд, машин та обладнання).

Ефективність використання виробничих ресурсів формується зі взаємопов'язаних складників – ефективності використання ресурсного потенціалу (трудових ресурсів, землі, біологічного потенціалу рослин і тварин) і розвитку ресурсозберігаючих технологій. Як відомо, дослідження питань щодо функціонування систем за традиційною схемою дуже часто засновують на ефективності як на понятті, ідентичному результативності. Вбачається доцільним розглядати ефективність як один зі складників результативності певних процесів, котрі відбуваються під час функціонування сільського господарства як складної стохастичної динамічної системи з управлінням. Функціонування системи є таке виконання системою певних функцій, яке визначається ресурсним, виробничим, матеріальним, фінансовим, соціальним, економічним, екологічним, технологічним, логістичним, інституціональним та ін. потенціалами (ресурсами) та яке пов'язане з відповідними ризиками, передбачає наслідки

цього виконання, тому потребує управління [4]. Особливості функціонування сільського господарства як системи в умовах мінливого зовнішнього середовища зумовлюють необхідність удосконалення управління цієї системою. Управління системою має базуватись на певному механізмі як сукупності цілей, завдань, функцій, принципів, методів, засобів, прийомів, чинників, технологій, ресурсів, типів, результатів. Складові частини механізму управління складними системами мають містити і показники результативності функціонування цих систем (який можна називати за [5] механізмом SEE-управління). За методикою авторів [5] ресурсний складник цього механізму можна розглядати як F-імпульси процесів функціонування складних систем, до яких, безумовно, відноситься й аграрний сектор.

Ресурсний потенціал у сільськогосподарському виробництві має формуватися, враховуючи потреби у виробничих потужностях. Цей потенціал здатна підвищити як державна підтримка аграрного сектору, так і ефективність та результативність його реалізації.

Висновки з цього дослідження. Одними з головних проблем галузі сільського господарства є скорочення виробництва продукції тваринництва, зменшення кількості залученої сільськогосподарської техніки тощо. Основною причиною такої ситуації є відсутність комплексного підходу держави до підтримки цієї галузі. Зазначеному підходу має сприяти дієве використання виробничих ресурсів у аграрному секторі України, що потребує вимірювання та оцінювання ефективності і результативності відповідних економічних процесів. Особливості функціонування сільського господарства як системи в умовах мінливого зовнішнього середовища зумовлюють необхідність удосконалення механізму управління цієї системою, котре доцільно здійснювати за методикою SEE-управління, що потребує подальших досліджень у цьому напрямі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрийчук В.Г. Эффективность использования производственного потенциала в сельском хозяйстве / В.Г. Андрийчук. – К. : Изд-во Экономика, 1983. – 280 с.
2. Головне управління статистики у Вінницькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vous.vin.ua>
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Поліщук (Буреннікова) Н. В. Функціонування економічних систем: моделі складових результативності: [моногр.] / Н.В. Поліщук. – Вінниця: Вінницький національний аграрний університет, 2010. – 396 с.
5. Буреннікова Н.В. SEE-управління на базі складових результативності як засіб підвищення дієвості процесу функціонування складних систем: сутність, методологія / Н.В. Буреннікова, В.О. Ярмоленко // Бізнес Інформ. – 2016. – № 1 – С. 145–152.